

Glasilo
„Slovenskega učiteljskega društva v Ljubljani“.

Urejuje:

Jakob Dimnik,
učitelj na II. mestni šoli v Ljubljani.

Št. 20. Ljubljana, 16. vinotoka 1895. XXXV. leto.

Vsebina: Jos. Ciperle: Národna vzgoja. — A. Likozar: Zelenjadarstvo na šolskem vrtu meseca vinotoka. — Občni zbor „Pedagogiškega društva“. — Zborovanje „Pedagogiškega društva“. — Občni zbor „Vdovskega učiteljskega društva“. — Listek. — Književnost. — Naši dopisi. — Vestnik. — Uradni razpisi učiteljskih služeb.

Národna vzgoja.

(Spisal Jos. Ciperle.)

78.

Clovek je stvarjen za delo. On ima um in voljo, on ima telesne moči, koje naj rabi sebi in drugim v prid. Ali pa more razvijati svoje moči, ako veruje na usodo, proti kateri tako ne more ničesa storiti? Ne! — Vera na usodo ga ovira pri vsakem delovanji. Zato se mora tudi s stališča pametne vzgoje odločno postopati proti veri na usodo.

Beseda usoda bi se morala izbrisati iz vsacega jezika, kajti usoda ni nič. Varujmo se pred vsem govoriti otroku kaj o tem predmetu. Ne recimo nikdar v njegovi navzočnosti znanega reka: „to je tako namenjeno“. Kako ga bode to oviralo pri učenji. Ako bode imel le količkaj težav pri pouku, takoj si bode mislil: „je že tako namenjeno“, da se ne bom naučil tega ali onega. Vsaka najmanjša težava zdela se mu bode, da je poslana od usode, mu naznanit, da je njegov trud zastonj. — Ravno nasprotno ravnajmo. Povejmo mu, da njegova pridnost lahko premore vse težave, vse bridkosti; recimo mu raje, da je vsak svoje lastne sreče kovač, da si vsakdo sam postilja postelj, na koji bode ležal pozneje. To so nauki za mladino, ne pa vera na usodo.

Kakor povsod, tako tudi v tem slučaju branje vcepi in vzgaja mnogim vero na usodo. Treba je tedaj paziti strogo na to, kar beró otroci. Naj le nekaj omenim. Kdo ne pozna one mične pravljice, ki se nahaja v Grimmovi zbirki z imenom: „Trnova rožica“ (das Dornröschen). Prevedena je že tudi na slovenski jezik. V tej pravljici prorokujejo coprnice, — ki se imenujejo tu modre žene, — da se bode ranila kraljeva hči z vretenom. In res se zgodi to, ako ravno so odpravljena vretena iz cele države. Saj se je morala raniti, ker tako ji je bilo usojeno. Zdaj pa naj ima še neveden človek kaj poguma, upreti se usodi! Ne, to se pravi degradovati človeka kar naravnost med igrače bridke usode. Tako daleč vendar ne smemo zabresti.

Vera na usodo zatira vsakoršen pogum, vsakoršno samozavest, vsakoršen napor po izboljšanju svojega stanja. Zato se mora vera na usodo odločno obsoditi ne le iz нравstvenega, ampak tudi iz narodnostnega stališča. Narod verujoč na usodo ne bode napredoval nikdar, ampak le propadal.

79.

Bistveni nalog narodne vzgoje je ta, da gojimo in razvijamo one kreposti, po kojih so se odlikovali naši pradedje. Nekatere omenil sem že v začetku tega spisa, in treba je, da se pečam sedaj obširneje z njimi.

Med temi krepostimi odlikovalo se je posebno usmiljenje. Pomislimo v onih burnih časih, v kojih je vladala drugod le kruta pest, razcvitalo se je pri naših pradedih usmiljenje. Zgodovinarji ne mogó dosti prehvaliti starih Slovanov radi te kreposti. Pozabiti ne smemo pa tudi, da so bili naši pradedje takrat še pagani. Ko so sprejeli potem krščanstvo, ni bilo treba veri Kristusovi vcepljati jim te kreposti, kakor drugim narodom, ampak ta vera našla je to krepost pri Slovanih že tako vkoreninjeno, da bi je ne bilo tudi kakí drugi veri mogoče iztrebiti.

Usmiljenje je prekrasna čednost človekova. Dela usmiljenja so najviša in najlepša dela. Sv. pismo nam potrjuje to. Kristus sodnji dan ne bode vpraševal, kolikokrat si klel, kradel, moril, ropal i. t. d., ampak on poreče: „Lačen sem bil, in mi niste dali jesti; žejen sem bil, in mi niste dali piti, — — — i. t. d.“

Usmiljenje se tirja pred vsem od starišev, katerim je izročeno slabotno dete, da je gojé. Kdo se ga bode usmilil, ako se ga ti ne bodo! Gotovo bode zanimalo marsikoga, ako omenim tu, kako so nekateri starodavni narodi ravnali z novorojeno deco. Vidi se iz tega, da je manjkalo mnogim sicer odličnim in veleomikanim narodom one prísrčne ljubezni, one lepe usmiljenosti, ki krasi vsacega, naj si bode bogat ali ubog, nizek ali visok. Tem narodom moralo je še le krščanstvo vcepiti usmiljenje v srce.

Začnimo s Špartanci. Pri njih odločila je država takoj po rojstvu otrokovem, ima li ostati ta pri življenji, ali ne. Zbrala se je komisija, ki je preiskovala dete. Ako je bilo slabotno, mehko ali spačeno, vrgli so je v neko brezдно na Tajgetovem gorovji. Ako je pa bilo zdravo, ga je smela dojeti mati. Povijale tudi niso Špartanke svojih otrok; puščale so jih tudi jokati cele noči, kajti jok zdel se jim je krepilo otroškega trupla.

Pri Atencih polagali so novorojence očetom pod noge. Ako se je obrnil oče od njih, in jih pustil ležati, umorili so jih, ali jih pa položili na kak samotni kraj. Vendar pri Atencih pokaže se usmiljenje saj s tem, da so pridevali temu otroku kako stvar, ki je imela kako vrednost, da bi omehčali vsaj kakega tujega človeka, da bi ga pobral.

Jednako so ravnali tudi Rimljanje. Tudi ti so polagali otroka po rojstvu očetu pod noge. Ako ga je pobral ta, da bi ga vrnil zopet materi, je bil ohranjen pri življenji. Se je pa obrnil od njega, zadavili so ga ali ga pa vrgli na cesto. Ubogi ljudje so jih navadno metali na cesto. Le redko kedaj so napravili izjemo in sicer le pri dečkih, za deklice ni bilo milosti. Tudi premožni Rimljani usmrtili so druge otroke, ako so imeli že poprej dva ali tri.

Pri starih Grmanih bilo je očetu na voljo dano, ako hoče sprejeti novorojeno dete, ali ne. Ako ni imel oče te volje, položili so ga na kak samotni kraj. A prepovedano je bilo vendar, devati ga v samoto, ako je že kaj jelo ali pilo.

Na Kitajskem še sedaj novorojenčke dostikrat pomečejo na ulice, in tam ima oče sploh oblast nad življenjem in smrtjo otrokovo. On sme otroke kaznovati, kolikor hoče, celó umoriti jih sme.

Sploh nahajala se je ta grozovitost skoro pri vseh starih narodih, le pri Slovanih, Judih in Tebancih ne.

(Dalje prih.)

Zelenjadarstvo na šolskem vrtu meseca vinotoka.

Glavno delo v tem meseci na šolskem vrtu bode pač spravljanje zelenjadi za zimo in čez zimo. Mnogo zelenjadnih vrst se da hraniti za zimsko rabo, ako jih le znamo prav spraviti. Kdor bode pa zelenjadno seme doma prideloval, jih mora pa ohraniti nekaj tudi čez zimo. Ako imamo svetlo in zračno klet, v koji nam po zimi ne zmrzne, spravili bomo notri za zimsko rabo krompir, gomoljaste kolorabe, peso, zimsko redkev, repo in korenje. Postavili bomo tudi v klet zaboj s prstjo, v koje bomo vsadili zeleno in peteršil. Zimsko endivijo populimo kak solnčen dan in jo postavimo gosto eno tik druge ter pokrijemo s slamo, da nam obledi. Endiviji moramo poprej